

Nazio hizkuntza izateari utzi estatu hizkuntza izan ahal izateko

Unai Apaolaza
Filosofian lizentziaduna

Euskara eta naziotasuna

Euskal nazioaren bereizgarri nagusia zein den galdetuko bagenu, gehiengoak euskara dela erantzungo liguke. Gurean oso zabaldua dagoen ustea da euskararik gabe naziorik ez dagoela, eta alderantziz, abertzalerik gabe euskararenak egingo lukeela. Ezkontza horrek, baina, badu bere historia.

Sabino Aranarentzat naziotasunerako faktore erabakigarria abizenek agerian jartzen zuten arraza zen. Euskara ere naziotasunaren erakusgarria bazen, nahiz eta derrigorrezkoa izan ez. Euskal nazioa, gauzatu, arrazak gauzatzen zuen. II. Mundu Gerraz geroztik, alemaniarrek egindako arraza kontzeptuaren erabilera arrazista dela eta, naziotasuna definitzeko erabilgarri izateari utzi zion. Hori dela eta, arraza kontzeptua diskurtso nazionalista diferenteetatik desagertuz joan zen. Abertzaletasunak ere egokitzapen horiek egitearen premia sentitu, eta 60ko hamarkadan, ETaren eskutik nagusiki, arrazaren kontzeptua alde batera utzi eta euskara eta naziotasunaren arteko erlazioa estutu egin zuen.

Nazionalismoak, sarri, naziotasuna faktore objektiboekin marraztu izan du. Herri borondatea oinarri eskasegia iruditu

eta lur ‘sendoagoen’ bila aritu izan da maiz. Zoru zurrun hori zientzian aurkitu du. Naziotasuna zientifikoki ‘demonstratzeak’ segurtasun eta benetakotasun sentsazioa eman digu. Baina estrategia politikoaz ari garenez, granitozko egia borobilek granitozko pareta karratuak sortu dizkigutela ere konturatzen hasiak gara. Gauzen egoera aldatu nahi duten mugimenduei segurtasunak heriotza dakarkie. Ezagunak zaizkigu naziotasuna historiatik, genetikatik, etnografiatik... justifikatuz eraiki ditugun diskurtsoek sortzen dituzten kontraesanak. Euskara eta naziotasunaren bateratzea ere ez da azalpen zientifikoa atzaparretatik libratu, ezkontza horren ‘benetakotasunaren’ bedeinkazioa erlatibismo linguistikoaren hipotesiak eman baitio.

Erlatibismo linguistikoak bakoitzak bere hizkuntzan pentsatzen duela diosku. Hizkuntza partikularrek, beraz, pentsamendua moldatu eta sortu egingo lukete, beroriek dituzten baldintza kultural eta historikoetatik abiatuz. Joxe Azurmendiren hitzetan, hizkuntza partikularrak edozer pentsatzeko posibilitatea lirateke; askatasunaren espazioa lirateke. Erlatibismo linguistikoaz ari garenean, garrantzitsua da moldatu eta determinatzearen arteko bereizketa argia egitea, hizkuntza naturalek pentsamendua determinatuko balute, hizkuntza bereko hiztunek ideia etiko, politiko, estetiko... berdinak izango bailituzkete. Hizkuntzak, kasu horretan, askatasunaren espazio izatetik borondatearen giltzarrapo izatera pasatuko lirateke.

Naziotasuna erlatibismo linguistikotik justifikatu ahal izateko, hizkuntza naturalek pentsamendua moldatu beharrean determinatu egiten dutela onartu beharko dugu, nahi eta nahi ez. Hori egin ezean ezin baitaiteke zientifikoki justifikatu hizkuntza batean pentsatzeak subjektu politiko bateko kidetza eman dezakeenik. Determinismoaren bidea erabili izan da 60ko hamarkadatik aurrera naziotasunaren eta euskararen elkarketaren ezinbestekotasuna indartzeko. Bide horrek onura asko ekarri zizkion bai abertzaletasunari eta baita euskalgintzari ere. Gaur egun ere, nazioa eta hizkuntza

elkartzeko dugun modua erlatibismo linguistikoaren hipotesiak emandakoa da. Itzal luzea eta forma ugari ditu gurean teoria horren marko teorikoak. Modu zorrotzean batzuek eta lasaiagoan besteek, gehienek onartzen dute euskara eta naziotasuna elkartzeko modu hori.

60ko hamarkadarako baliagarria izan zen marko teorikoan gabiltza kateaturik. Hori baitute alor politikoa justifikatzeko erabiltzen diren azalpen zientifikoek: eraginkortasunari begiratu beharrean 'egiari' begiratzen diote, eta baliagarriak ez direnean aldatzea asko kostatzen da. Euskalgintza eta abertzaletasuna bikote zoriontsu izan zireneko zuri-beltzeko argazkiei bisigu begiekin begira dabilta, asmatu ezinik garai batean funtzionatu zuen horrek gaur egun zergatik ez duen balio.

Subjektu politikoak, antagonismoa eta botere harremanak

Subjektu politikoak berezkoak ez direla eta jendartearen nahi eta gogoen arabera sortu, indartu eta desagertu daitezkeela onartu genuenetik, beraien logikak ezagutzeko interesa piztu egin da. Subjektuaren afera, gaur egun, politikaz ari diren pentsalari gehienek kezka nagusia da.

Marratzu nahi dudan bidean aurrera egiteko, ezinbestekoa zait subjektu politikoa bezalako kontzeptu bat nola ulertzen dudan azaltzea. Subjektu politikoa etorkizunera begira nahi bera duten pertsonen multzoak osatzen du. Gainera, ezinbestekoa da bertako kideek subjektu horretakoa izatearen kontzientzia kolektiboa izatea. Hari horri tiraka, identitate politikoa erabat kontzientea den identitatea

Subjektu politikoa etorkizunera begira nahi bera duten pertsona multzoak osatzen du. Gainera, ezinbestekoa da bertako kideek subjektu horretakoa izatearen kontzientzia kolektiboa izatea

dela onartu beharko dugu, eta munduan izateko jarrera aktiboa inplikatzeko duela.

Chantal Moufferen ustez, antagonismorik gabe ez legoke jendarterik. Jendarteak berezkoa du etorkizuna modu diferentean irudikatzen eta desiratzen duten pertsona-multzoak izatea eta horien arteko talka. Edozein subjektu politiko eratu eta elikatu antagonismotik egingo da, beti egin beharko baitu gutarren eta beste guztien arteko kontrajartzea, antagonismoa. Euskal Herrian estatu bat sortzearen aldeko subjektua, adibidez, gai honetan egon litezkeen beste aukera guztiei kontrajarriz eratuko litzateke. Beste aukera posiblez ez balego, ezingo genuke subjektu politikorik eratu, ezinezkoa litzateke. Zaldia derrigorrez lurraren gainean ibili behar direnez, zaldiek hegan egitearen aldeko subjektu politikoa ezingo litzateke sortu.

Jendarteek, beraz, izate gatazkatsua dute. Arrazoimen ilustratuak eta euren seme-alaba diren ideologia guztiek azpimarratzen dutenaren kontra, erabateko oreka duen jendartea ez da posible. Subjektu politikoen arteko talkak modu egokia goan edo okerragoan kudeatu daitezke, baina antagonismoak ezin izango dira desagertu. Subjektu politiko ezberdinen arteko erlazioak, beraz, ez dira erlazio razionalak; botere harremanak dira. Ondorioz, estrategia egokia eginez norberak lortu dezakeen indar posizioaren arabera, balantzak alde batera edo bestera egingo du.

Konfrontaziorako ardatz 'erreal' eta ardatz sinbolikoa

Subjektu politiko bakoitzak badu bere mugak marrazten dituen diskurtsoa. Muga horiek konfrontazioaren eremua zein den esango digute, gutarren eta besteen arteko konfrontazioa zer joko zelaitan eta zer arauen pean jokatuko den seinaltzen baitigute. Diskurtsoa ongi aukeratzeak, joko zelaia eta araudia ongi aukeratzea denez, konfrontazioan abantaila eman diezaguke.

Subjektu politikoek eratzen dituzten diskurtsoak bi multzotan sailkatu ditzakegu: konfrontazioa ardatz 'errealean' sortzen dutenak batetik, eta konfrontazioa ardatz sinbolikoan sortzen dutenak bestetik. Ardatz 'errealak' momentuko errealitatearen mugak jartzen dizkio gauzen egoera aldatu nahi duen subjektu politikoari. Hori egiteak, dauden botere erlazioak onartzen dituenek, gauzen egoera aldatzea ezintzen du. Ardatz sinbolikoak, aldiz, botere erlazio berriak 'asmatzen' dituenek, konfrontaziorako subjektu politiko indartsuagoa marratu dezake. Ardatz horrek, ondo finkatuz gero, gauzen egoera aldatzeko gaitasuna dauka. Horrela, konfrontaziorako ardatz 'errealak' gauzen egoera betikotzeko ardatza den bitartean, ardatz sinbolikoak desplazamenduak sortu ditzake ardatz 'errealean'. Esanak esan, gauzen egoera bere horretan mantendu nahi duenari ardatz 'errealean' egiten den konfrontazioa da komeni zaiona. Gauzen egoera aldatu nahi duena, berriz, ardatz sinbolikoa erabiltzera behartuta dago.

Esentzialismoaren eta ardatz 'errealaren' artean antzekotasun handiak daude. Esentzialismoa, ardatz 'errealak' bezala, subjektu politikoa jendeak etorkizunera begira eduki dezakeen borondatea kontuan hartu gabe marrazten saiatzen baita. Ardatz 'errealak' eta esentzialismoa dira *statu quo*-aren makulu onenak. Ezer aldatu nahi ez duenak ardatz errealari, esentzialismoari eta lehenagotik konbentzitua zegoena konbentzitze-ko soilik balio duen 'berezkotasunaren' ideari helduko die.

Euskara eta abertzaletasuna, ardatz 'errealean' elkartutako bikotea

Lehenago esan bezala, 60 eta 70eko hamarkadetan euskara eta abertzaletasuna bateratzeak onurak ekarri zizkion bai independentismoari eta baita euskalgintzari ere. Independentziarako nahia eta euskararen ezagutza (eta erabilera) hutsaren hurrengoa ziren momentuan, elkartze horrek euskarari harrotasuna ekarri zion. Independentismoari, berriz, estrategia nazionalistak erabiltzen duen diferentzia objektiboaren

logika oinarritzeko faktore objektibo indartsua. Hala ere, nahiz eta paradoxikoa iruditu, batze horrek, suspertzearekin batera, topeak ere ekarri zituen.

Nazionalismo guztiek bezala, abertzaletasunak ere, ardatz 'erreal' darabilenez, konfrontaziorako eremua euskaraz pentsatu (erlatibismo linguistikoaren bertsio gogorra) edo euskaltzale direnen eta beste guztien artean kokatzeko (erlatibismo linguistikoaren bertsio biguna) joera dauka. Abertzaletasunak ardatz 'errealen' konfrontazioa sortzeko erabili izan du euskara, eta euskaltzaletasunak beharrezkoa zuen dimentsio politikoa eskuratzeko erabili izan du abertzaletasuna. Baina, ardatz 'errealak' gutarren eta besteen arteko muga oso erraz marrazten du, errazegi, agian. Ondorioz, subjektu politikoen hazkundera, euskaraz pentsatzen (gogorra) edo euskararen aldeko jarrera aktiboa dutenenganaino (biguna) iritsi daiteke soilik. Ardatz horrek subjektuaren desagertzeari galga jarriko dio, baina ondoegi babesten duen murrerik ez duen horrek hazten ere ez dio uzten. Haurrekin gertatzen den moduan, gehiegizko babesak haztea ekiditen du.

Estrategia abertzaleak ezin dio euskarari normalizazioa eman, eta alderantziz, euskarak abertzaletasunari ezin dio estatua lortzeko indarra izango zukeen adinako independentismorik artikulatu. Ezkontza horrek euskarari abertzaletasunaren mugak jarri baitizkio, eta abertzaletasunari euskararenak. Gorpil zoro hori da apurtu beharrekoa.

Demokrazia zerri askara botatzea arerioaren joko zelaia eta arauak onartzea da

Xabier Amurizak idatzi eta Oskorrik abestu zuen *Euskal Herrian euskaraz* abestia euskalgintzaren ereserkia bilakatu da. Bertan, «Euskal Herrian euskara hitz egiterik ez bada bota dezagun demokrazia zerri askara» esanez, euskararen erabilera eta demokrazia kontrajartzen dira. Adibide horrek, inportantziarik gabekoa dirudien arren, jarrera orokor bat adierazten du.

Euskaraz bizi nahi ez dutenek euskarari ez-normaltasunaren izatea eman diote. 'Arazo identitarioa' eta euskara lotzetik hasi eta euskaraz bizi nahi izatea kapritxotzat jotzeraino, euskararen ez-normaltasuna azpimarratzen duten argumentuek segida luzea dute. Diskurtso horiek, euskaraz bizi nahi dutenak ez-normaltasunarekin lotuz, erdaraz bizi nahi dutenei normaltasun estatusa txertatzen die. Indar positioa areagotzen duen ardatz 'errealean' kokatzen diren argumentuekin eraikitako diskurtsoa darabilte.

Euskalgintzaren diskurtsoa euskara babestean zentratzen da, partikularitasunaren kontserbazioan. Ondorioz, euskaraz bizi nahi ez dutenek marrazturiko konfrontazio ardatzean eta arauen pean kateatuta dabil euskalgintza. Hizkuntza ekologiaren ideia da horren erakuslea; planteamendu horrek berezitasunak gordetzean, kontserbatzean egiten du indarra. Baina hori egiteak ez-normaltasuna azpimarratzen duenez, euskararen normalizazioa erabat ezintzen du. Euskararen 'berezkoa' omen den ingurunea babestean baino, euskarari ingurune berriak sortzean dago gakoa. Inoiz existitu ez diren 'berezkotasunak' dira sortu behar ditugunak, eta hori lortzeko euskarak berezitasunaren estatusari muzin egin eta normaltasunarenari heldu behar dio.

Bide horretan, jendartearen gehiengoak oso positibotzat dituen ideiak ezin ditu euskalgintzak galdutzat eman edo, okerrago dena, txartzat hartu. Estrategia politiko eraginkorraren oinarritzko harria gehiengo zabalak positibotzat jotzen dituen kontzeptuak norberegantzeko egiten den borroka da. Noren helburu politikoak identifikatuko ditu jendartearen gehiengoak demokraziarekin, justu izatearekin, askatasunarekin...

Euskararen 'berezkoa' omen den ingurunea babestean baino, euskarari ingurune berriak sortzean dago gakoa. Inoiz existitu ez diren 'berezkotasunak' dira sortu behar ditugunak

hitz batean: unibertsaltasunarekin? Horixe da hegemoniara-ko borrokaren muina. Euskal Herrian euskaraz hitz egiteko aukerarik ez izatea ez baita demokrazia izatearen arazoa, ez izatearena baizik.

Arerioak marraztutako joko zelai eta arauekin konfrontazioa egitera ohituegia dagoen herria gara. Erresistentziaren kultura da gurea, eustera ohitu dena eta sufritzea balio positibo bilakatu duena. Horregatik, bat baino gehiago, helburu politikoak utopikoak direla sinetsita, balitz eta balegoko putzuan itotzeari gustua hartzen ari zaio.

Euskalgintza jokutzen ari den zelai politikoa eta arauak konfrontazioa egiteko arerioari komeni zaizkionak direla agerian jartzen saiatu naiz. Urrats hori egitea ezinbestekoa da euskalgintzari, berari, komeni zaion diskurtsoa zabaltzen hasi nahi badugu.

Euskaldunon hizkuntza eskubideen alde egotetik, denon hizkuntza eskubideak bermatu nahi izatera

Rosa Parks, arraza beltzeko emakumea, famatua da autobus publiko batean arraza zuriko gizon bati aulkia utzi ez ziolako. Azalaren kolorea kontuan hartuz idatzitako legediari eta jendartean eraikita zeuden botere harremanei horrela egin zien kontra Rosak. Desobedientzia ekintza hori egin aurretik, beltz batek baino gehiagok egin zion kontra legedi arrazistari, baita Rosak bezala autobusetan zuriei aulkia ez utziz ere. Orduan, zergatik da ezaguna Rosa Parks? Ekintza justifikatzeko moduan dago gakoa. Lehenagoko kasuei eman zitzaien marko teorikoa zurien eta beltzen arteko konfrontazioarena izan zen; Rosa Parksen kasuan, aldiz, eskubide zibilena. Jada, konfrontazioa ez zen beltzen eta zurien artekoa, eskubideen alde zeudenen eta ez zeudenen artekoa baizik. Horrek arrazaren arabera segregazioaren kontrako borrokari beste dimentsio bat eman eta eraginkortasunean irabaztea ekarri zion. Konfrontaziorako ardatza eskubideak urratuta zituztenengandik (ardatz erreala) eskubideen alde

zeudenengana (ardatz sinbolikoa) desplazatzen zuenez, subjektu politikoa handitu eta aktibatu egin zen.

Rosa Parksen desobedientzia ekintzarekin erabili zen bidea hobeto ulertzeko, partikularraren eta unibertsalaren arteko harremanari erreparatzeak lagundu diezaguke. Eskari politiko guztiak dira partikularrak. Helburuetan aurrera egiteko, baina, eskari partikular horiek unibertsalizatzen dituen subjektu politikoari helburu horiek lortzeko aukera biderkatu egingo zaio. Demokrazia, justizia, askatasuna, eskubideak... bezalako kontzeptu unibertsalak ez dira ezer bere horretan, adierazle hutsak besterik ez dira. Eta edalontzi bat urez, ardoz edo laranja zukuz bete daitekeen moduan, kontzeptu horiek ere, gauzatu, eskari politiko partikular batek 'betetzen' dituen gauzatuko dira. Borroka politikoaren funtsa norberaren eskari politiko partikularrek unibertsalak sinbolizatzeke (betetzeko) egiten den ekitea da. Baina zer onura dauka horrek guztiak? Norberaren eskari partikularrak, norberaren subjektu politikoaz haratago, jendartearen gehiengoaren begietara unibertsalak sinbolizatzerira iristen direla, horixe da daukan onura. Hori dela eta, normaltasun berria sortzen hasten da eta normaltasun berri horrek epe ertainean norberaren subjektu politikoa zabaltzea eta aktibatzea dakar.

Lehenago aipatu dudan moduan, euskalgintzak nazionalismoak ematen duen marko teorikoa ontzat ematen duenez, konfrontaziorako ardatz 'errealean' kateatuta dabil. Marko hori onartzearen ondorio zuzena da euskararen normalizazioaren aldeko borroka partikularra babesteko koordenatuetan planteatzea, normalizazioa ezinduz. Hizkuntza eskubiak urratuta dituztenen (euskaraz bizi nahi dutenen) eta ez dituztenen (erdaraz bizitzeko hautua egin dutenen) artean konfrontaziorako muga finkatzeak (ardatz 'erreal'), indar harremanak onartzen dituenek, egoeraren betiketzea lekerkeela lehenago ere aipatu dut. Esanak esan, ez al litzateke eraginkorragoa izango muga eskubideen alde eta eskubideen kontra daudenen artean (ardatz sinbolikoa) marraztea? Modu horretan bakarrik handitu baitaiteke euskaraz bizi nahi

dutenen multzoa eta, ondorioz, indar erlazioak aldatzearekin batera, euskararen normalizaziora gerturatu. Historiak behin eta berriro erakutsi digu helburu politikoak ez direla lortzen eskubideak urratuta dituztenek soilik borrokatzen dutenean, subjektu politikoa eskubideak urratuta dituztenengandik haratago zabaltzen hasten denean baizik.

Euskaingintzak 'soilik' euskaraz bizi nahi dugunon hizkuntza eskubideen defentsan oinarritzen baldin badu bere diskurtsoa, hau da, konfrontaziorako ardatz 'errealean', zaila egingo zaio aipatu dudan unibertsalizazioa gauzatzea. Ardatz horrek euskaraz bizi nahi ez dutenak beraien posturan indartu baino ez ditu egiten. Zentzu horretan, euskaingintzak (hizkuntza) eskubide guztien aldeko mugimendu bihurtzen den neurrian izango du ardatz erreala desplazatzeko gaitasuna. Jakina, horrek badu bere 'tranpatxoa', euskaraz egin nahi duenak baititu hizkuntza eskubideak zapalduta %99,9an. Hor du euskaingintzak irabazten hasteko eremu zabala.

Horrek guztiak ez du esan nahi ardatz 'errealean' egiten den protesta/erantzuna alde batera utzi behar denik, ez.

Historiak behin eta berriro erakutsi digu helburu politikoak ez direla lortzen eskubideak urratuta dituztenek soilik borrokatzen dutenean

Protesta/erantzunak ardatz simbolikorako desplazamendua jasango duela esan nahi du soilik, eta, ondorioz, etsaiaren joko zelaitik ateratzen hasiko gara. Konfrontaziorako ekintza bat partikularren babesarekin edo eskubideak denontzako zabaldu nahi izatearekin justifikatu daiteke. Ekintza bera da; azalpena, berriz, diferentea. Ardatz batetik

besterako desplazamenduak euskarari egindako edozein eraso jendartearen gehiengoari egindako eraso bilakatuko luke. Horra hor momentu hegemonikoa.

Zer gertatuko litzateke Rosa Parksek autobusean eman zuen ezetza gizon hura zuria zela (ardatz 'errealarekin') esanez justifikatu izan balu? Konfrontazioa indarrean zegoen

botere harremanak onartuz planteatuko zukeenez, ez zuela gauzen egoera aldatzen lagunduko. Gogoeta hori da euskalgintzak egin behar duena.

Nazio hizkuntza izateari utzi estatu hizkuntza izan ahal izateko

Euskalgintza subjektu politiko bilakatu behar dela gero eta sarriago entzuten dugun kontua da. Artikulu honetan egin dudana subjektu politikoaren definizioari jarraikiz, euskalgintza beti izan da subjektu politikoaren, etorkizun euskaldun bat nahi duen jende multzoari egiten baitio erreferentzia eta helburu hori lortzeko estrategia diferenteak planteatu izan baititu. Orduan, zertara dator subjektu politiko bilakatu behar hori? Eraginkortasunean irabazteko duen borondatea azaleratzen du nahi horrek, eta, ondorioz, euskalgintzak bere burua beste modu batera ulertzeko duen nahiaren konstatazioa da. Hori positiboa da, oso.

Lan honetan agerian jarri nahi izan dudana puntu garrantzitsuenetako bat hau da: subjektu politikoaren estrategia politikoak direla. Ondorioz, ez da begiratu behar subjektu horiek 'egiazkoak', 'berezkoak', 'gezurrezkoak'... ote diren, eraginkorrrak diren edo ez da aztertu beharrekoa. Euskalgintzak, eraginkorra izan nahi badu, darabilen strategiari buruz galdetu/hausnartu behar du: nazioa eta euskara (erlatibismo linguistiko gogorra) edo nazioa eta euskaltzaletasuna (erlatibismo linguistiko biguna) elkartzea euskararen normalizaziorako estrategia eraginkorra al da? Defendatu dudana posturari jarraituz, elkartze horrek, nazionalismoak darabilen berezitasun objektiboaren logika dela eta, euskarari ez desagertzea ahalbidetu dio. Baina paretaz zurrunezia eraikitzen duenez, behin puntu batetik aurrera zabaltzea ere eragotzi dio. Abertzaletasunean beti izango da berezitasuna euskara, abertzaletasunak, edozein nazionalismok bezala, erdara den normaltasunetik bereizteko/babesteko logikari ezin baitio iskin egin. Euskararen normalizazioa ezingo du inoiz lortu.

Eta euskara abertzaletasunetik bereziko bagenu, posible izango al litzateke euskararen normalizazioa? Galdera horri ganoraz erantzuteko euskararen egoerari eta inguruneari begiratu behar zaio. Erdaraz funtzionatu eta erdara lehenesten duten bi estatuen barruan dago kokatua euskara, eta hitz egiten den tokietan bigarren mailako hizkuntza da. Egoera horretan, euskara beti izango da normaltasuna den erdaren ondoan ez-normala, museoetako piezak bezala ‘babestu’ beharreko zerbait. Baina museotik ateratzeko (normaltasuna lortzeko) egiten duen edozein mugimendu normaltasun erdaldunak eta bere estatu aparatuek zapaldu eta zokoratuko dute. Ez-normaltasunaren tokia ez da kalea.

Estrategia abertzalea eta euskalgintzarena batzeak, maila diferentean bada ere, euskalgintzari argizari museoko zaindariaren papera gordetzen diola uste dut. Eta badakigu, ‘berezitasuna’ kontserbatzera mugatzen dena, konturatzerako, hilko da. Abertzaletasunik gabeko euskalgintzak, aldiz, heriotza horren azkartzea lekarke. Bi bideek, kontrakoak diruditen arren, euskararen ez-normaltasuna babesten dutenez, euskararen desagertzea dakarte. Nola lortu orduan euskararen normalizazioa?

Orain arte esandakoetatik erraz ondorioztatuko dugu euskararen normalizazioa estatuak bakarrik ekarri lezakeela. Ez da nahikoa, noski, baina bai derrigorrezko baldintza. Horrek euskalgintza ulertzeko modu berri batera eraman behar gaitu, hau da, strategiaren birdefinizio batera. Eraginkortasunean irabazteko, euskararen eta nazioaren, edo nahiago bada, abertzaletasunaren eta euskalgintzaren arteko erlazio zurruna arinduz joan beharko da. Euskalgintzak politizatu behar duela esan eta esan bagabiltzan honetan, posizio politikoa hartu nahi badu, dimentsio politiko kamutsa duen abertzale izateari utzi eta estatua eskatzen hasi beharko du. Independentista ez den euskalgintza euskararen normaltasunari bizkarra ematen dion berezitasunaren logika antzuan ibiliko da buelta eta buelta. Euskarak, normaltasuna irabazi nahi badu, nazio hizkuntza izateari utzi beharko dio estatu hizkuntza izan ahal izateko. 🍷

Bibliografia

- Bhabha, H.K. (2010): *Nación y narración. Entre la ilusión de una identidad y las diferencias culturales*, Buenos Aires, Siglo Veintiuno.
- Breaully, J. (1990): *Nacionalismo y Estado*, Bartzelona, Pomares-Corredor.
- Connor, W. (1998): *Etnonacionalismo*, Madril, Trama.
- Laclau, E.; Mouffe, C. (2004): *Hegemonía y estrategia socialista*, Buenos Aires, Fondo de Cultura Económica.
- Laclau, E. (2005): *La razón populista*, Buenos Aires, Fondo de Cultura Económica.
- Miller, D. (1997): *Sobre la nacionalidad*, Bartzelona, Paidós.
- Mouffe, C. (2007): *En torno a lo político*, Buenos Aires, Fondo de Cultura Económica.
- Smith, A.D. (2004): *Nacionalismo*, Madril, Alianza.
- Zabaltza, X. (2006): *Una historia de las lenguas y los nacionalismos*, Bartzelona, Gedisa.
- Žižek, S. (2001): *El espinoso sujeto*, Bartzelona, Paidós.